

QO‘QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

FILOLOGIYA
PHILOLOGY

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI SOMATIK FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING MORFOLOGIK-SINTAKTIK TIPOLOGIYASI

Gulirukhsor Ruzikulova G‘ofur qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti PhD doktoranti

Email: gulirukhsorruzikulova@gmail.com

Abstract: Ushbu maqola ingliz va o‘zbek tillaridagi somatik frazeologik birikmalarni morfologik va sintaktik jihatdan taqqoslashga bag‘ishlanadi. Frazeologik tadqiqotlar, tilshunoslik tipologiyasi va qiyosiy tilshunoslikda somatik ifodalarning o‘rni muhimligicha qolmoqda. Ushbu maqolada, aynan ingliz va o‘zbek tillaridagi “bosh”, “ko‘z”, “quloq”, “yurak”, “oyoq” kabi a‘zolar bilan bog‘liq frazeologizmlarning morfologik va sintaktik xususiyatlari o‘rganiladi. Shuningdek, bunday birikmalarni tarjima qilishda uchraydigan qiyinchiliklar, ekvivalent yoki ekvivalent bo‘lmagan holatlar hamda literal yoki idiomatik tarjima yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Mazkur maqolaning lingvistik tipologiya, frazeologiya va tarjima nazariyasi uchun ahamiyatli ilmiy va amaliy xulosalari e‘tiborga olinadi.

Keywords: Somatik frazeologiya, Ingliz tili, O‘zbek tili, Morfo-sintaktik tipologiya, Tarjima qiyinchiliklari, Tilshunoslik tipologiyasi, Qiyosiy tilshunoslik.

Abstract: This article is dedicated to the morphological and syntactic comparison of somatic phraseological units in English and Uzbek. Phraseological studies, linguistic typology, and comparative linguistics continue to emphasize the importance of somatic expressions. This study specifically examines the morphological and syntactic features of phraseological units associated with body parts such as "head," "eye," "ear," "heart," and "foot" in English and Uzbek. Additionally, the paper explores the challenges encountered in translating such expressions, including cases of equivalence or non-equivalence, as well as literal or idiomatic translation approaches. The article considers the scientific and practical implications of these findings for linguistic typology, phraseology, and translation theory.

Keywords: Somatic phraseology, English language, Uzbek language, Morphosyntactic typology, Translation challenges, Linguistic typology, Comparative linguistics.

Аннотация: Данная статья посвящена морфологическому и синтаксическому сравнению соматических фразеологических единиц в английском и узбекском языках. Фразеологические исследования, лингвистическая типология и сравнительное языкознание продолжают подчеркивать значимость соматических выражений. В данной работе исследуются морфологические и синтаксические особенности фразеологических единиц, связанных с частями тела, такими как «голова», «глаз», «ухо», «сердце» и «нога»

в английском и узбекском языках. Кроме того, рассматриваются трудности, возникающие при переводе подобных выражений, включая случаи эквивалентности или неэквивалентности, а также подходы к дословному и идиоматическому переводу. В статье учитываются научные и практические выводы, важные для лингвистической типологии, фразеологии и теории перевода.

Ключевые слова: Соматическая фразеология, Английский язык, Узбекский язык, Морфосинтаксическая типология, Трудности перевода, Лингвистическая типология, Сравнительное языкознание.

KIRISH.

Somatik frazeologik birikmalar – inson tanasining turli a’zolari, masalan, “bosh”, “ko‘z”, “quloq”, “yurak”, “qorin”, “oyoq”, “qo‘l” va hokazolar bilan bog‘liq bo‘lgan barqaror birikmalardir. Ushbu birikmalarda odatda inson tanasi a’zolari majoziy yoki metaforik ma’noda qo‘llanilib, juda rang-barang semantik ma’nolarni ifodalaydi. Somatik frazeologizmlarning boshqa frazeologik birikmalarga nisbatan o‘ziga xos xususiyati – inson hayoti, emosiyalari, fiziologik yoki psixologik holatlari hamda xulq-atvorini tasvirlashda keng qo‘llanishidadir. Masalan, ingliz tilidagi “to keep one’s head up” (matonatli bo‘lish, mag‘rur turish) yoki o‘zbek tilidagi “boshini egmoq” (kamsitilgandek yoki hayron qolib boshni egish) kabi iboralar insonning ruhiy yoki hissiy holatini ifodalashda aniq ko‘rinadi. Ana shunday so‘z birikmalar nafaqat lug‘aviy ma’noni, balki madaniy va emotsional rang-baranglikni ham beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – ingliz va o‘zbek tillaridagi somatik frazeologik birikmalarni morfologik hamda sintaktik jihatdan qiyosiy o‘rganish, o‘zaro o‘xshash va farqli tomonlarni aniqlash, tarjima jarayonida uchraydigan qiyinchiliklarni yoritish hamda ehtimoliy yechimlarini taklif qilishdan iborat.

Somatik frazeologik birikmalar bo‘yicha qator mahalliy va xorijiy tadqiqotlar mavjud. Jahon tilshunoslari orasida Vakk(1964), Oryol(1977), Mokiyeenko(1980) Makkarti (McCarthy, 1998), Glaser (1986) va boshqa somatik frazeologiyani nazariy asoslarini rivojlantirgan olimlarni ta’kidlash mumkin. O‘zbek tilshunosligida esa Rahmatullayev, Sharipov, Nurmonov, Mamatov, Fayzullayev singari olimlar tomonidan frazeologiyani umumiy xususiyatlari o‘rganilgan.

Shu bilan birga, qiyosiy frazeologiya yo‘nalishida ham ayrim ishlar mavjud bo‘lsada, ingliz va o‘zbek tillaridagi somatik frazeologizmlarning morfo-sintaktik qiyosiy tadqiqi to‘liq, kompleks shaklda kam yoritilgan. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqola mazkur bo‘shliqni to‘ldirishga qaratiladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ingliz va o‘zbek tillari turli tillar oilasiga mansub bo‘lib, bu ularning morfologiya va sintaksisida aniq seziladi. Ingliz tili german tillar oilasiga kirib, analitik til tizimiga ega; o‘zbek tili esa turkiy tillar oilasiga mansub, aglutinativ tizimga ega.

- Morfologik farqlar:
 - Ingliz tilida fleksiya nisbatan cheklangan, so‘z tartibi (word order) muhim; o‘zbek tilida esa qo‘shimchalar yordamida grammatika ifodalanadi (kelishik, zamon, shaxs va h.k.).
- Sintaktik farqlar:
 - Ingliz tilida SVO (Subject-Verb-Object) tartibi asosiy, o‘zbek tilida esa SOV (Subject-Object-Verb) tipik.
- Leksik farqlar:
 - Ingliz tilida metaforik ifodalar ko‘p hollarda rigidlashgan shaklda keladi, o‘zbek tilida esa qo‘shimcha morfemalar orqali kengayish, o‘zgarish ro‘y berishi mumkin.

Frazeologiyani tahlil qilishda bir necha nazariy yondashuvlardan foydalanish mumkin:

- Strukturaviy yondashuv: Frazeologik birikmaning tuzilishi va tarkibiy qismlari o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rganish.
- Kognitiv yondashuv: Frazeologizmlar orqali madaniy va metaforik konseptlarning shakllanishi, tasavvurimizdagi obrazlar va aqliy jarayonlar aks etishi tahlili.
- Qiyosiy (kontrastiv) lingvistika: ikki va undan ortiq tillardagi muayyan til hodisasini solishtirib, ularning umumiy xususiyatlari va o‘ziga xosliklarini topish.

Somatik frazeologik birikmalar madaniy, kognitiv va tarixiy kontekstlarda shakllangan bo‘lib, bu yondashuvlarning uyg‘unligi ularni puxta tahlil qilish va tarjima jarayonida yuzaga keladigan turli ma‘no nozikliklarini tushunishga yordam beradi.

Ingliz tilidagi somatik frazeologik birikmalarda odatda bir necha so‘z ishtirok etadi: masalan, “to keep one’s head up”, “to be all ears”, “to lose one’s head”. Bu yerda “head” (bosh) yoki “ears” (quloqlar) asosiy somatik komponent bo‘lsa, “to keep”, “to be” kabi fe‘llar frazeologizmni harakatga keltiruvchi bo‘g‘in hisoblanadi. Ingliz tilidagi so‘z yasalishi ko‘proq prefix va suffixlar orqali emas, balki tayyor leksik birliklarning birikishi (word combination) yordamida ifodalanadi. Frazeologik birikmalar barqarorligi sababli, undagi so‘zlar o‘zgarmasdan, deyarli bir xil shaklda qoladi. Masalan, “to keep one’s head up” birikmasida “keep” fe‘li zamon yoki shaxsga ko‘ra o‘zgarishi mumkin (“keeps his head up”, “kept his head up”), ammo “head up” qismi deyarli o‘zgarmaydi.

O‘zbek tilida “boshini egmoq”, “quloq solmoq”, “boshini yo‘qotmoq” kabi frazeologizmlarda “bosh”, “quloq” kabi somatik komponentlar asos bo‘lib, “egmoq”, “solmoq”, “yo‘qotmoq” kabi fe‘llar orqali birikma tayyor ma‘noga ega bo‘ladi. O‘zbek tilida so‘z yasalishi asosan aglütinativ xususiyatga ega, ya‘ni qo‘shimchalar (prefiks deyarli mavjud emas) kelishik, shaxs, zamon va boshqa grammatik kategoriyalarni ifodalaydi. “Boshini egmoq” iborasida “bosh” so‘zi + -i (shaxs-ko‘rsatkich qo‘shimchasi) + ni (tushum kelishigi) shakllari bilan birlashib, so‘ngra “eg-” fe‘liga -moq qo‘shimchasi orqali harakat-holat fe‘li (yoki leksik shakl) hosil bo‘ladi.

Somatik frazeologik birikmalarda leksik tarkib barqaror bo‘lishi bilan birga, qo‘shimchalar tufayli shakl o‘zgarishiga ham ega bo‘lishi mumkin. Masalan, “boshini egish”,

“boshimni egar edim” singari shakllar paydo bo‘lishi mumkin, lekin barqaror frazeologik birlikning asosiy tuzilishi – “bosh + -ni + eg- + -moq” saqlanib qolaveradi.

Ingliz tilida derivatsiya asosan prefix va suffixlar orqali so‘z yasash yoki so‘z turkumini o‘zgartirish uchun ishlatiladi (masalan, “head” → “heading”, “headship”)[1;5], lekin frazeologik birikmalarda bu jarayon cheklangan. Frazeologik birikmalar barqaror ko‘rinishda bo‘lgani sababli, ko‘pincha so‘zlashtirilgan shakl (nominalization) kamroq qo‘llaniladi. Masalan, “to keep one’s head up” iborasidan “keeping one’s head up” shaklini hosil qilish mumkin, lekin bu ayni ma’noda barqaror frazeologik vosita sifatida emas, balki grammatik transformatsiya sifatida ko‘rinadi.

O‘zbek tilida esa -moq, -ish, -ib, -gan, -ayotgan, -ayotgan edi kabi turli fe‘l shakllari orqali harakat yoki holatning turli zamon, mayl, modal, shaxs kategoriyalari ifodalanadi. Somatik frazeologizmlarda ham shunga o‘xshash transformatsiyalar kuzatiladi. Masalan:

- “Boshini egmoq” → “Boshini egish” (substantivlashgan shakl)
- “Boshimni egaman” (hozirgi zamon, 1-shaxs)
- “Boshini egar edi” (o‘tgan zamonning taxminiy shakli)

Yuqoridagi misollarda asosiy frazeologik birlik (“boshini egmoq”) o‘z semantik yaxlitligini yo‘qotmagan holda turli grammatik shakllarga ega bo‘ladi. Bu o‘zbek tilining aglutinativ xususiyati bilan bog‘liqdir.

Ingliz tilida frazeologik birikmalar deyarli har doim doimiy shaklda, faqat zamon yoki shaxs moslashuvi (to keep → keeps, kept, keeping) orqali o‘zgaradi. Somatik komponent (head, ear, heart va h.k.) odatda ko‘plik yoki egalik qo‘shimchalari bilan cheklangan tarzda ifodalanadi (“one’s head”, “my heart”, “your ears”). Ko‘plik holati (“heads”, “hearts”) kamroq frazeologik barqarorlikka ega yoki butkul boshqa ma’noga ega bo‘lishi mumkin.

O‘zbek tilida esa “boshimni”, “boshingizni”, “boshlarini” kabi shaxs va ko‘plik qo‘shimchalari, kelishik qo‘shimchalari (“boshidan”, “boshimga” va b.) frazeologik birikmaning grammatik moslashuv darajasini kengaytiradi. Biroq bu o‘zgarishlar semantik yaxlitlikka ko‘p hollarda putur yetkazmaydi. Masalan, “boshini egmoq” frazeologizmi “boshimni egdim”, “boshini egishdi” shaklida ham o‘z idiomatik ma’nosini saqlaydi.

Taqqoslash jadvali

Grammatik kategoriya	Ingliz tili	O‘zbek tili
Shaxs va egalik	“one’s head”, “my head”, “your ears”	“boshimni”, “boshingni”, “boshini”
Ko‘plik	Kam qo‘llaniladi (“heads”, “hearts”)	“boshlarini”, “quloqlarini”
Kelishik	Keskin farq qilmaydi, asosan predloglar	“boshini”, “boshidan”, “boshiga”

Zamonaviy
(fleksiya)

shakllar Fe‘lning zamon va shaxsga ko‘ra o‘zgarishi

Fe‘lning zamon, shaxs, mayl, daraja orqali ko‘p shakli

Ushbu jadvaldan ko‘rinib turibdiki, ingliz tilida frazeologik birliklar sintaktik jihatdan nisbatan qat’iy bo‘lsa, o‘zbek tilida aglütinativ xususiyat tufayli ko‘proq shakl o‘zgarishi mumkin.

Ingliz tilida somatik frazeologizmlarda odatda SVO yoki SVC (Subject + Verb + Complement) tuzilishi uchraydi. Masalan:

- **SVO**: “He lost his head.”
 - Bu yerda “he” (S), “lost” (V), “his head” (O).
- **SVC**: “He is all ears.”
 - “he” (S), “is” (V), “all ears” (Complement, predikativ vazifa).

Frazeologik birikma murakkabroq bo‘lishi ham mumkin, masalan, “to keep one’s head up in difficult situations”. Bu yerda “in difficult situations” kiritma predlog qurilmasi bo‘lib, frazeologik yadroni kengaytiradi.

O‘zbek tilida asosiy gap tuzilishi SOV (Ega + To‘ldiruvchi + Kesim). Misollar:

- **SOV**: “U boshini egdi.”
 - “U” (Ega), “boshini” (To‘ldiruvchi), “egdi” (Kesim).
- **SOV + qo‘shimcha komponent**: “U qiyin vaziyatda boshini egdi.”

Bunda “qiyin vaziyatda” predlogning o‘rnini bosadigan “-da” kelishigi orqali beriladi. Frazeologik birikma “boshini egdi” bo‘lib, “qiyin vaziyatda” esa vaziyatni izohlaydi. Garchi so‘z tartibida ba‘zan o‘zgarish bo‘lishi mumkin bo‘lsa-da (“Boshini u egdi” kabi), biroq tipik tartib SOV hisoblanadi.

Ingliz tilidagi ko‘plab somatik frazeologizmlar mustahkam tarkibga ega. Masalan, “to bite one’s tongue” (o‘zini tiyish, gapirmaslik) – bu idiomatik frazeologizm “bite” fe’li va “tongue” otining o‘zaro kombinatsiyasi aniq belgilangan. Ba‘zan shakliy o‘zgarishlar mumkin, masalan:

- “I bit my tongue” (o‘tgan zamon)
- “He’s biting his tongue” (hozirgi davomiy zamon)

Ammo frazeologik yadro – “biting ... tongue” – o‘zgarmaydi, o‘rtada boshqa so‘zlar yoki konstruktsiyalar kiritish odatda frazeologik ma’noni buzadi. Mazkur mustahkamlik darajasi Ingliz tilidagi frazeologik birikmalarning asosiy xususiyatlaridan biridir.

O‘zbek tilida ham frazeologik mustahkamlik mavjud, biroq aglütinativ xususiyat sababli shakl jihatdan ma’lum darajada o‘zgarish bo‘lishi mumkin. Masalan, “tilini tishlamoq” iborasida “til” (ot) + -ni (tushum kelishigi) + “tishla” (fe’l negizi) + “-moq” (masdar qo‘shimchasi) tarkibi mustahkam. Shuningdek, “tilini mahkam tishlamoq” kabi so‘z kiritish (intensifikatsiya) ham kuzatiladi, bu esa iboraning ma’nosini kuchaytiradi. Lekin, baribir, idiomatik yadro – “til + tishla” birligi – o‘zgarmasdan qoladi.

Ko‘plab somatik frazeologizmlar metafora yoki metonimiya asosiga ega. Masalan, “to break someone’s heart” (kimningdir yuragini sindirish – chuqur ranjitish) metaforik ifoda bo‘lib, “heart” (yurak) bu yerda hissiy markaz sifatida talqin qilingan. “To be all ears” (butunlay

quloq bo‘lmoq) esa metonimik asoslarga ham ega, chunki “quloq” eshitish organi bo‘lib, kimnidir diqqat bilan tinglash holatini ifodalaydi.

O‘zbek tilida “yuragini ezmoq” (biror kishining qalbini ranjitmoq) “ezmoq” fe‘li bilan “yurak” otining metaforik uyg‘unlashuvidan hosil bo‘lgan. “Tilini tishlamoq” metonimik tarzda o‘zini tiyish, gapirmaslik ma’nosini bildiradi, chunki til – gapirish organi, uni “tishlash” – gapni ichiga olish, gapirmaslikni anglatadi. Bu o‘xshashliklar shuni ko‘rsatadiki, ingliz va o‘zbek tillari somatik frazeologiyalarning metaforik va metonimik asoslarini ifodalashda ko‘p ham farq qilmaydi; farq asosan lingvistik shakllanishda va madaniy nuance-larda.

Ingliz tilidagi “to lose one’s head” iborasini o‘zbek tiliga “boshini yo‘qotmoq” deb bevosita tarjima qilish mumkin. Ma’nosi ham deyarli bir xil – hovliqib, o‘zini yo‘qotish, sarosimaga tushish. Bunday o‘xshashlik ikki tilda ham “bosh” komponenti orqali ifodalanganligi, ya’ni metafora deyarli bir xil ekanligi bilan bog‘liq.

Ba’zi hollarda ingliz tilidagi somatik frazeologizmga o‘zbek tilida ayni somatik komponent bilan ekvivalent topilmaydi. Masalan, “to have cold feet” (qo‘rqqanidan biror ishni qilmay qolish) o‘zbek tilida bevosita “sovuq oyoqqa ega bo‘lish” tarzida tarjima qilinsa, xato talqin bo‘ladi. Shuning uchun o‘zbek tilida idiomatik substitutsiya, ya’ni boshqa ifodadan foydalanish mumkin: “qo‘rqib ketmoq”, “yuragi betlamaslik”, “o‘ziga ishongisi kelmaslik” va hokazo.

So‘zma-so‘z tarjima ba’zan yordam berishi mumkin, lekin ko‘pincha ma’no buzilishiga olib keladi. Masalan, “to break someone’s heart”ni “kimningdir yuragini sindirmoq” deya so‘zma-so‘z tarjima qilish o‘zbek tilida ham semantik jihatdan tushunarli bo‘lsa-da, “to have cold feet”ni “sovuq oyoqlarga ega bo‘lmoq” deb tarjima qilish bema’ni yoki kulgili talqinni keltirib chiqaradi. Shu bois, so‘zma-so‘z tarjima odatda ikkilamchi variant sifatida ko‘riladi.

Tarjima jarayonida, ayniqsa, frazeologik birikmalar uchun mos maqol, matal yoki idiomatik ifodani topish maqsadga muvofiq. “To have cold feet” → “qo‘rqib ketmoq” yoki “jur’ati yetmaslik” kabi analoglar. Bu tarzda ma’no yo‘qolmaydi, madaniy kontekstga mos ifoda yaratiladi.

Ba’zi hollarda ekvivalent topish imkoni bo‘lmaganda, tushuntirish orqali ma’noni ochib berish mumkin. Masalan, frazeologik birikma o‘zbek tilida notanish bo‘lsa, tarjimada izoh beriladi: “to be all ears” – “e’tibor bilan tinglashga tayyor bo‘lmoq” kabi. Bunda frazeologik rang-baranglik aniq aks etmasa-da, matn aniq tushunarli bo‘ladi.

Somatik frazeologik birikmalar aksariyat hollarda madaniy konnotatsiyalarni o‘z ichiga oladi. Masalan, “heart” (yurak) ingliz tilida ham, o‘zbek tilida ham sevgi, his-tuyg‘u markazi sifatida tasavvur etiladi, shuning uchun “to break someone’s heart” bilan “yuragini ezmoq” o‘rtasida bevosita ma’noviy aloqadorlik mavjud. Lekin ba’zi tillarda “heart” o‘rnida boshqa a’zo markaziy o‘rin tutishi mumkin. Masalan, ayrim sharq tillarida “jigar” (liver) muhabbat va hissiyot ifodasi sifatida ko‘rilishi mumkin. O‘zbek tilida ham “jigar” kimnidir juda qadrlashni bildiruvchi ifoda bo‘lib keladi (“jigarim” – o‘ta yaqin kishiga nisbatan). Bunday holat tarjimada lingvistik ham, madaniy ham to‘siqlarni keltirib chiqaradi.

Yuqoridagi bo‘limlarda olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ingliz tilidagi somatik frazeologik birikmalar asosan analitik shakllarga ega bo‘lib, murakkab fleksiya jarayonlari cheklangan. O‘zbek tilida esa aglutinativ xususiyat tufayli so‘z shakli turli grammatik qo‘shimchalar bilan o‘zgarishi mumkin, lekin barqaror frazeologik yadro o‘zgarmasdan qoladi. Sintaksis darajasida ingliz tili SVO tizimiga asoslangan bo‘lsa, o‘zbek tili SOV tizimga ega. Shunga qaramay, har ikki tilda ham somatik frazeologizmlarning semantik barqarorligi va metaforik tabiati o‘xshashdir.

Lingvistik tipologiyada tillar tuzilishini solishtirgan holda, somatik frazeologik birikmalar bevosita antropotsentrik xususiyatga ega ekanligi oydinlashadi: ya’ni, inson tanasiga oid tushunchalar deyarli barcha tillarda kuchli metafora manbai bo‘lib xizmat qiladi. Ingliz va o‘zbek tillarini taqqoslaganda, madaniy kontekst va grammatik xususiyatlar har xilligi bo‘lsa ham, umumiy psixologik-metaforik asos sezilarli darajada mos keladi (bosh, yurak, ko‘z, quloq kabi a’zolar muhim). Shu orqali lingvistik tipologiyada universal va xususiy belgilarning uyg‘unligi ko‘zga tashlanadi.

Somatik frazeologik birikmalar tarjimasida:

1. To‘g‘ridan-to‘g‘ri ekvivalent – agar madaniy va metaforik ma’no deyarli mos kelsa.
2. Idiomatik substitutsiya – agar asl iboraga o‘xshash konnotatsiya beruvchi o‘zbekcha yoki inglizcha ekvivalent topilsa.
3. Eksplikativ tarjima – ekvivalent mavjud bo‘lmaganda, sharhlovchi uslub yordamida ma’no oshkor qilinadi.

Ushbu metodlar frazeologik ifodalarning noyob semantik va madaniy xususiyatlarini to‘g‘ri aks ettirishni ta’minlaydi. Maqola natijalari tarjima amaliyotida, ayniqsa, badiiy matnlar, ommaviy axborot vositalari, shuningdek, mashina tarjimasida sohasida muhim qo‘llanma bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ingliz va o‘zbek tillaridagi somatik frazeologik birliklar tarkib va ma’no jihatdan farq qiladi, biroq ularning semantik asoslari ko‘p jihatdan o‘xshashdir. Morfologik jihatdan o‘zbek tili aglutinativ bo‘lgani uchun frazeologizmlar ko‘proq grammatik moslashuvga ega, ingliz tilida esa barqaror frazeologik shakllar keng tarqalgan.

Tarjima jarayonida ekvivalentlik, madaniy konnotatsiyalar va metaforik o‘zgarishlar muhim omillar bo‘lib, frazeologizmlarning to‘g‘ri tarjima qilinishi tilshunoslik va tarjima nazariyasi uchun katta ahamiyatga ega.

Somatik frazeologik birikmalarni chuqur o‘rganish ingliz va o‘zbek tillarini o‘rganayotgan talabalar uchun juda muhim. Frazeologizmlarni bilish – bu chet tilni bilish darajasini oshirishning ajralmas qismi. O‘quv qo‘llanmalar, lug‘atlar va elektron resurslarga somatik frazeologizmlarni kiritish, ularning grammatik va semantik izohlarini taqdim etish til o‘rganishni ancha samarali qiladi. Xuddi shu tariqa, lingvokultural kompetensiya rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Moon, R. *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 1998. – 352 p.
2. Mambetalieva, K. A. (2024). The use of somatic phraseological units in karakalpak folk proverbs. *American Journal Of Philological Sciences*, 4(9), 97–100. <https://doi.org/10.37547/ajps/volume04issue09-15>
3. Nasminchuk, I. (2024). Phraseologisms with somatic components in Halyna Tarasyuk's prose. *Filologičnij Časopis*, 1, 23–31. <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2024.306878>
4. Ruzikulova, G. (2023). THE STUDY OF SOMATIC PHRASEOLOGICAL UNITS IN ENGLISH. *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2(11), 36-38.
5. Oxford University Press. (2006). *Oxford Idioms Dictionary for Learners of English* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
6. Nazarova, Z. (2024). Phraseological units with somatic components. *American Journal of Philological Sciences*. doi: 10.37547/ajps/volume04issue04-03.
7. Rashidova, U. (2020). The study of somatic phraseological units in Uzbek linguistics. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research*, 6(10), 107–114. Retrieved from <https://eprajournals.com>.
8. Aksiutina, T. (2024). Bodies of speech: unraveling the linguistic dna of somatic phraseologisms in ukrainian and english. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 3, 221–227. <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-3-23>
9. atyrkhanova, M. (2024). The somatic cultural codes in the study of english, russian and uzbek phraseologisms. *Deleted Journal*, 4(4). <https://doi.org/10.47390/spr1342v4i4y2024n33>
10. Khashimova, D. U., Niyazova, N., Shamsitdinova, M., & Khojamova, Y. (2023). Somatic Phraseological Units: Reflecting Social Phenomena. *Journal of Law and Sustainable Development*. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v1i12.2683>